

*Н. Є. Скоробогатова,
к. е. н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,
НТУУ "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", м. Київ
Н. М. Балева,
магістр, НТУУ "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", м. Київ*

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

*N. Skorobogatova,
PhD, Assistant Professor, Associate Professor of International Economic Department,
National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named Igor Sikorsky",
N. Baleva,
Master, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute named Igor Sikorsky",*

THE IMPROVEMENT OF THE MECHANISM OF FINANCIAL COOPERATION BETWEEN UKRAINE
AND THE EU

У статті досліджено підходи до визначення сутності фінансової системи та фінансового співробітництва, проаналізовано складові елементи фінансового механізму. Визначено особливості механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС. Ідентифіковано проблеми, що заважають ефективному співробітництву України з міжнародними фінансовими організаціями.

In the article the approaches to definition of essence of financial system and financial cooperation, analyzed the constituent elements of the financial mechanism. The features of the mechanism of financial cooperation between Ukraine and the EU. Identified issues hindering effective cooperation of Ukraine with international financial organizations.

Ключові слова: фінансове співробітництво, механізм фінансового співробітництва, інвестиції, співпраця з ЄС, ефективність.

Key words: financial cooperation, the mechanism of financial cooperation, investments, the cooperation with EU, effectiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна протягом багатьох років активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями, діяльність яких спрямована на сприяння в реалізації інфраструктурних, інституційних та системних проектів у різних країнах світу, що здійснюється шляхом довгострокового кредитування, надання консультацій тощо.

У сучасних складних економічних умовах співпраця з міжнародними фінансовими інституціями набула якісно нових ознак. Враховуючи євроінтеграційні пріоритети подальшого розвитку нашої країни, актуальною є проблема ефективної співпраці України з ЄС як у науково-технічному, торговельному, так і у фінансовому секторі.

Рис. 1. Механізм управління фінансами ЄС

Джерело: складено автором на основі [9].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Темі співпраці України з міжнародними фінансовими інституціями присвячено чимало наукових праць, зокрема С.Я. Боринця [2], Н. Баландиної [1], І.В. Івлєвої [3], О.І. Рогача [14], В. Г. Ткачука [15] та ін. Водночас сучасні реалії української кризи та складних макроекономічних умов внесли свої корективи в економічну ситуацію країни, що мають бути враховані при побудові подальшого алгоритму фінансових відносин між Україною та ЄС.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, вироблення науково-методичних засад і практичних пропозицій, що спрямовані на удосконалення механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС для підвищення ефективності співпраці в умовах сучасних інтеграційних процесів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Історичний досвід розвитку сучасного глобалізованого світу підтвердив тезу про те, що майбутнє людства пов'язане з постійним розвитком міжнародного співробітництва, у тому числі у фінансовій сфері. Міжнародне фінансове співробітництво на сучасному етапі його розвитку все більше актуалізує роль міжнародних фінансових інституцій, оскільки їхня діяльність вносить необхідний регулюючий початок та відносну стабільність у функціонування валютно-розрахункових відносин. Зазначені відносини діють у межах світової фінансової системи. Зауважимо, що термін "світова фінансова система" доволі часто використовується у науковій практиці, проте єдиної точки зору щодо тлумачення сутності даного поняття не існує. Це пов'язано з тим, що часто використовують як синоніми наступні словосполучення: "світова фінансова система", "світова валютна система", "світова валютно-кредитна система", "світова валютно-фінансова система" та ін., а деякі фахівці взагалі заперечують необхідність використання даного поняття. Так, Моїсеєв О.О. характеризує світову фінансову систему як розгалужену схему з великою кількістю державних та приватно-кредитних елементів, через які здійснюється координація фінансових

зв'язків у світі [6, с. 101]. Автори праці [8] ототожнюють поняття світова фінансова та світова валютна система, тобто "це економічні відносини, пов'язані з функціонуванням світових грошей і які обслуговують різні види господарських зв'язків між країнами". Український науковець Луцишин З.О. подає таке визначення: "фінансовими елементами системи є міжнародні фінансові ринки й механізм торгівлі конкретними фінансовими інструментами — валютою, цінними паперами, кредитами" [4, с. 56]. Отже, світову фінансову систему можна розглядати як цілісне утворення, яке складається з окремих елементів, взаємопов'язаних між собою, і охоплює усю сукупність міжнародних фінансових відносин. Структуру світової фінансової системи [16, с. 114] розглядає в залежності від функцій елементів, рівня акумуляції фінансових ресурсів та рівня взаємодії суб'єктів. Між структурними елементами світової фінансової системи існує постійно повторюваний взаємозв'язок, що визначає етапи і форми процесу становлення та розвитку світового господарства. Проте розвиток світових валютно-фінансових відносин і всього світового господарства має непостійний характер.

Фінансові механізми як елементи світової фінансової системи являють собою сукупність різних форм і методів міжнародної фінансової діяльності. Останні залежать від фінансового суб'єкта (державна, приватні компанії тощо). Міжнародна державна фінансова діяльність концентрується переважно на поповненні державного бюджету та фінансуванні державних програм. При цьому існують відмінності у формах міжнародної фінансової координації та інтеграції різних держав, у методах залучення міжнародних фінансових ресурсів, міжнародного державного інвестування та міжнародної фінансової діяльності державних компаній. Отже, міжнародна фінансова діяльність може виступати в наступних формах: інвестиції (портфельні і прями); міжнародні позики на світовому фінансовому ринку; міжнародна фінансова допомога.

Патика Н.І. форми співробітництва поділяє на фінансові та нефінансові [13, с. 156]. В цьому випадку така точка зору співпадає з теорією О.С. Мозгового про форми міжнародної фінансової діяльності — позики та допомогу [5, с. 225]. У нефінансовій сфері поширені такі

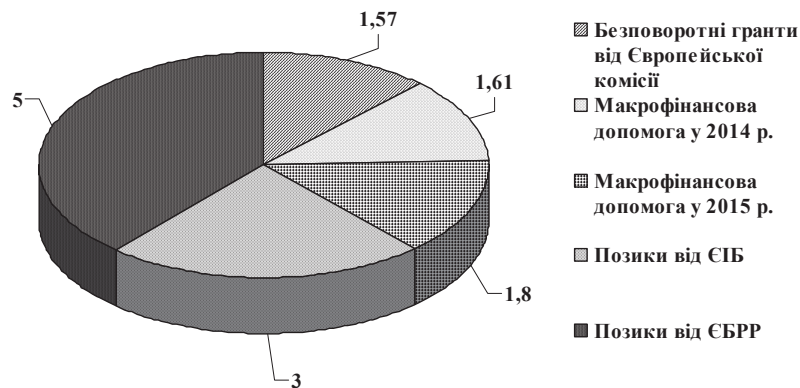

Рис. 2. Фінансова допомога, доступна Україні за підтримки ЄС за період 2014–2020 роки, млрд євро

Джерело: [11].

форми співробітництва, як здійснення макроекономічних і галузевих наукових досліджень, організація навчальних програм, сприяння у пошуках технічної допомоги, обмін міжнародним досвідом.

Європейський Союз є унікальним міжнародним утворенням, оскільки поєднує в собі ознаки міжнародної організації та держави, хоча формально не є ані тим, ані іншим.

У структурі ЄС важливо виокремити фінансові системи ЄС, до яких відносяться:

1. Європейський центральний банк (ЄЦБ), завдання якого закладені в Договорі про заснування Європейського співтовариства. Основною метою ЄЦБ є збереження цінової стабільності, до інших відносяться: високий рівень зайнятості та стійке економічне зростання без інфляції. Основними завданнями ЄЦБ виступають наступні: визначення та реалізація грошової політики в єврозоні; управління операціями з іноземною валютою; утримування і управління іноземними офіційними резервами країн єврозони.

2. Європейський інвестиційний банк (ЕІВ) — це орган ЄС, заснований у 1959 р. Європейським Союзом для сприяння розвитку, інтеграції і співпраці шляхом надання інвестиційних позик, які надаються під однаковий відсоток, що забезпечує збалансованість управління позикою в частині погашення заборгованості. Позики надаються для розвитку відсталих європейських регіонів і реалізації проектів, що представляють спільний інтерес.

3. Європейський інвестиційний фонд.

Через систему фінансових інституцій ЄС шляхом застосування фінансових методів і форм, інструментів та важелів здійснює вплив на соціально-економічну систему. До структури фінансового механізму входять чотири взаємозалежних елементів: фінансові методи, фінансові важелі, фінансові стимули, фінансові санкції, нормативно-правове забезпечення (рис. 1). Практичне використання фінансового механізму ЄС безпосередньо пов'язане з цілеспрямованою діяльністю держави щодо управління фінансами. Управління містить у собі ряд функціональних елементів: прогнозування, планування, оперативне управління, регулювання і контроль. Усі зазначені елементи забезпечують реалізацію фінансової політики в поточній діяльності органів управління ЄС, юридичних осіб і громадян.

ЄС та держави, які входять до його складу, є найважливішими фінансовими донорами України. Починаючи з 1991 р., обсяг фінансової допомоги ЄС Україні щорічно збільшується. На початку 2014 р. Єврокомісія ухвалила пакет фінансової підтримки для України, за яким остання може отримати до 12 млрд євро до 2020 р. До нього входять гранти з європейського бюджету (до 1,57 млрд євро), макрофінансова допомога (1,61 млрд), а також позики від Європейського інвестиційного банку (ЄІВ, до 3 млрд) і Європейського банку реконструкції і розвитку (ЄБРР, до 5 млрд). У 2015 р. пакет збільшено ще на 1,8 млрд макрофінансової допомоги (рис. 2).

Таблиця 1. Допомога ЄС Україні [12]

№	Вид допомоги	Програми	Загальна вартість
1	Технічна допомога	Близько 200 проектів технічної допомоги ЄС, що реалізуються через національні та регіональні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, механізм Twinning, освітню програму Tempus, програму Всеохоплюючої інституційної розбудови та Інструмент співробітництва з ядерної безпеки	267,2 млн євро
		Додатковий пакет двосторонньої технічної допомоги	110 млн євро
2	Секторальна бюджетна допомога	5 програм секторальної бюджетної підтримки ЄС	244 млн євро
		Контракт для України з розбудови держави	355 млн євро
		Рамкова програма на підтримку Угод між Україною та ЄС	21 млн євро
		Програми підтримки громадянського суспільства в Україні	10,8 млн євро
		Програми підтримки регіональної політики України	55 млн євро
3	Фінансова допомога	Програма «Стратегічні пріоритети Інвестиційного інструменту сусідства» (Neighborhood Investment Facility) на 2014-2020 рр.; Інструмент реалізації ПВ ЗВТ (DCFTA Facility), спрямований на покращення умов фінансування малих та середніх підприємств цих держав у процесі інтеграції до спільного ринку ЄС	150 млн євро
		Позики від Європейського інвестиційного банку	У планах до 3 млрд євро
		Позики Європейського банку реконструкції і розвитку	У планах до 5 млрд євро
4	Макрофінансова допомога	3 програми МФД ЄС	3,41 млрд євро
5	Гуманітарна допомога	Реалізується Гуманітарним офісом та Європейським координаційним центром реагування на надзвичайні ситуації	223 млн євро
6	Загальна вартість		4,85 млрд євро

Джерело: складено за даними Представництва України при ЄС та Європейському співтоваристві з атомної енергії [12].

Рис. 3. Програми макрофінансової допомоги ЄС

Джерело: [11].

Україна поки отримала не всі гроші з пакету фінансової підтримки. Однак вона може і не отримати. Фінансування переглядатиметься щорічно, і враховуватиме прогрес у проведенні реформ, політичні та економічні умови. В цілому допомогу ЄС Україні у 2014—2015 рр. можна представити у вигляді таблиці, де види допомоги структуровано за окремими класифікаційними ознаками (табл. 2).

1. Технічна допомога — у рамках перспективи співпраці з ЄС на період 2015—2020 рр. основним інструментом, у рамках якого надаватиметься допомога ЄС, буде Європейський інструмент сусідства, який складається із бюджету для всіх 16 країн сусідства (Алжир, Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Єгипет, Грузія, Ізраїль, Йорданія, Ліван, Лівія, Республіка Молдова, Марокко, Окупована Палестинська територія, Сирія, Туніс та Україна). Відповідно до правил реалізації програм прикордонного співробітництва, що фінансуються згідно з Регламентом ЄС № 232/2014 Європейського Парламенту і Ради від 11 березня 2014 р. про загальні положення Європейського інструменту сусідства, Україна буде приймати участь у 4 спільних операційних програмах прикордонного співробітництва Європейського інструменту сусідства 2014—2020 рр. на загальну суму 288,8 млн євро. Ці програми будуть поширюватися на 14 областей України, представники яких спільно з представниками країн-учасниць приймають активну участь у підготовці спільних операційних документів ППС ЄС.

2. Секторальна бюджетна допомога. В Україні започатковано п'ять програм секторальної бюджетної підтримки ЄС на загальну суму 259 млн євро (включаючи 12 млн євро — компоненти технічної допомоги):

- сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом;
- підтримка впровадження транспортної стратегії України;
- підтримка впровадження Стратегії національної екологічної політики України;
- підтримка політики управління кордоном в Україні;
- продовження підтримки реалізації Енергетичної стратегії України.

У рамках впровадження пакету розширеної економічної та фінансової допомоги Україні 13 травня 2014 р. було підписано Угоду про фінансування Контракту для України з розбудови держави (State Building Contract). Сума грантових надходжень в рамках програми складає 355 млн євро. Зазначена програма стала першим випадком застосування Євросоюзом механізму загальної бюджетної підтримки третьої країни (принцип "спе-

ціального підходу"). Поряд з Контрактом державної розбудови, між Україною та ЄС також укладено угоди про фінансування:

- Рамкової програми на підтримку Угод між Україною та ЄС;
- Програми підтримки громадянського суспільства в Україні;
- Програми підтримки регіональної політики України.

3. Фінансова допомога — у 2014 р. Європейською Комісією було затверджено Стратегічні пріоритети Інвестиційного інструменту сусідства (Neighborhood Investment Facility) на 2014—2020 рр., у яких виділено три основні сфери фінансування:

- покращення взаємозв'язку енергетичних та транспортних мереж між ЄС та країнами Сусідства, підвищення енергоефективності або використання відновлювальних джерел енергії;
- захист навколишнього середовища, у т. ч. у контексті зміни клімату;
- забезпечення сталого зростання шляхом підтримки малих та середніх підприємств, соціального сектору, а також розвитку муніципальної інфраструктури.

Цей Інструмент впроваджуватиметься із залученням ресурсів європейських фінансових інституцій (ЄБРР, ЄІБ та визначених ними фінансових посередників з числа національних банків країн Східного Партнерства).

Щодо співробітництва з Європейським інвестиційним банком, то у грудні 2014 р. Україна підписала із Європейським інвестиційним банком Угоду "Надзвичайну кредитну програму для відновлення країни" у розмірі 200 млн євро, яка розрахована на період 20 років. Кошти банку будуть спрямовані на відновлення критичної інфраструктури (водоканали та водопостачання, мережі електроенергії, опалення) на Донбасі та суміжних з ним регіонів України, модернізацію об'єктів соціально-побутового призначення (заклади охорони здоров'я) для надання допомоги внутрішньо переміщеним особам. Більше того, Європейський інвестиційний банк опрацює варіанти формування інвестиційного кредитного портфелю (обсягом до 3 млрд євро) з метою реалізації проектів з відновлення зруйнованої інфраструктури на Донбасі, а також низки соціальних проектів. Остаточному рішенню банку про надання кредитного портфелю має передувати стабілізація ситуації на сході України.

ЄБРР — найбільший інвестор сільськогосподарського сектору регіону країн Центральної та Східної Європи, а також найбільший фінансовий інвестор в економіку України. Сума інвестування ЄБРР проектів приватного сектора варіюється від

5 до 250 млн євро та у середньому становить 25 мільйонів. Зокрема ЄБРР інвестував в Україні 1,21 млрд євро в 2014 р., і 997 млн євро — у 2015 р., кошти були вкладені у 34 проекти. Це кошти, виділені державним чи приватним структурам на конкретні проекти, спрямовані на розвиток.

4. Макрофінансова допомога — з метою підтримки макроекономічної стабільності України, ЄС надає нашій державі макрофінансову допомогу (МФД). Кошти в рамках МФД виділяються для прямої бюджетної підтримки, зменшення зовнішнього фінансового тиску на Україну, поліпшення її платіжного балансу та забезпечення бюджетних потреб, а також підсилення її позиції за валютними резервами.

На початок 2016 р. Україні було виділено кошти в рамках трьох програм МФД ЄС (рис. 3).

Надання МФД ЄС Україні здійснюється за умови успішного співробітництва нашої держави з Міжнародним валютним фондом та задовільного виконання попередніх вимог програм фінансової підтримки МВФ. Окрім цього, в рамках МФД погоджується окремий пакет попередніх умов, які передбачають проведення реформ у цілій низці секторів економіки та державного управління від реформування системи управління державними фінансами до реформи енергетичного сектору, податкової системи тощо. Що стосується успішного співробітництва нашої держави з МВФ, то слід зазначити, що Україна є членом фонду з 1992 р. Ставши членом МВФ, Україна водночас увійшла до структури Світового банку, їй виділено квоту в 10 678 акцій на загальну суму в 1,3 млрд дол. США. Валютну готівку за членство України в банку на суму 7,9 млн дол. США внесли Нідерланди. Згідно з принципом географічного представництва Україна входить до групи, яка разом з нею складається з 12 держав: Нідерланди, Румунія, Ізраїль, Болгарія, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Грузія, Кіпр, Молдова, Вірменія та Македонія. Найбільшу кількість голосів у цій групі мають Нідерланди, а друге місце належить Україні. Тому одним з виконавчих директорів Виконавчої ради Фонду від цієї групи є представник Нідерландів, а його заступником — представник України. Нідерланди вважаються державою-членом опікуном, через яку Україна здійснює свої стосунки з МВФ [10].

5. Гуманітарна допомога — у контексті залучення гуманітарної допомоги Євросоюзу для громадян України, переміщених з тимчасово окупованих територій та районів проведення АТО, а також з метою відновлення інфраструктури Донбасу здійснюється взаємодія з відповідними службами і підрозділами ЄК (Гуманітарним офісом та Європейським координаційним центром реагування на надзвичайні ситуації) з метою регулярного інформування щодо переліку потреб української сторони та отримання адресної гуманітарної допомоги постраждалому населенню.

Загальний обсяг допомоги ЄС Україні, що надається починаючи з липня 2014 р., наразі складає близько 223 млн євро. Допомога Євросоюзу (державами-членами ЄС та Єврокомісією) надається:

— для задоволення першочергових потреб для переміщених зі сходу України: продукти харчування, питна вода, психологічна реабілітація, медична та соціальна допомога, а також комплекс побутово-логістичних заходів;

— на потреби соціальної адаптації та інтеграції внутрішньо переміщених осіб, відновлення соціальної інфраструктури та закладів охорони здоров'я в регіонах України.

Отже, сьогодні зовнішня заборгованість України перед ЄС та міжнародними фінансово-кредитними організаціями невпинно зростає. Водночас питання ризиків фінансового співробітництва України з

міжнародними організаціями, країнами є досить актуальним на сьогодні, оскільки реальних загроз набагато більше, ніж реальних перспектив. Аналіз аналітичних та статистичних даних дозволив ідентифікувати та систематизувати основні проблеми, що становлять у фінансовому співробітництві між Україною та ЄС:

— нова геополітична реальність, в якій опинилась Україна, — укладання Угоди про асоціацію з ЄС, зміна геополітичних пріоритетів від стратегічного партнерства з Росією до стратегічного партнерства з США, НАТО та ЄС, введення міжнародним співтовариством економічно-правових санкцій проти Росії;

— військовий конфлікт на Донбасі — ймовірність його "заморожування" і зацікавленість окремих сторін у "не вирішенні" питання. Погоджуємось з думкою Олександра Неклесси, який стверджує, що такі дії призвели до значних втрат країни [7]. Зокрема ВВП країни без врахуванням окупованих території скоротився у 2014 році на 6,8%, а 2015 році на 9,9%, різко зменшилася міжнародні резерви країни. Більш ніж у 3 рази девальвувала грошова одиниця — гривня. Більш ніж у 2 рази скоротився зовнішньо-торгівельний оборот. Значно знизився рівень життя людей. За оцінками Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України понад 58% українців нині перебувають за межею бідності. Країна здійснює великі витрати на розвиток військово-промислового комплексу. Повністю деградує окупована територія Донбасу [7, с. 19];

— низький ступінь прозорості фінансових операцій як вітчизняні, так і зарубіжні фахівці визначають однією з вагоміших проблем непрозорість роботи із коштами міжнародних організацій, повільність у проведенні реформ, непрофесіоналізм кадрів у даній сфері;

— неефективна діяльність державного апарату, залученого до процесу розробки і виконання проектів міжнародних фінансових операцій, а в окремих випадках і відвертий саботаж високопосадовців при узгодженні необхідних для реалізації проектів документів. Так, наприклад, при співпраці України і ЄБРР існує досить тривалий термін затвердження банком кредиту, зокрема, з урахуванням процедури затвердження проекту безпосередньо в ЄБРР він становить близько 1 — 1,5 місяців. Це пов'язано з тривалими бюрократичними процедурами під час підготовки кредитної заявки. Також існує низка проектів, стосовно яких немає жодної інформації щодо результативності та які зареєстровані в офшорних зонах;

— проблеми, пов'язані з недостатньою підтримкою середнього та малого бізнесу, як на законодавчому рівні, так і в плані реальних фінансових програм, що дозволили б суб'єктам підприємницької діяльності відкрити власний бізнес або вирішити тимчасові фінансові труднощі в операційній діяльності.

Таким чином, вважаємо, що нашій державі слід шукати відповіді на виклики, які постали перед нею у політичній, економічній, фінансовій сфері, та розробити дієвий механізм мінімізації зовнішніх та внутрішніх загроз. Ситуація складається таким чином, що відповіді мають бути знайдені як в Україні безпосередньо, за рахунок її фундаментального зміцнення і модернізації, так і на міжнародній арені, за рахунок створення нового міжнародно-правового формату розв'язання української кризи, в тому числі фінансової підтримки країни за участю Європейського союзу та інших країн. Міжнародне фінансове співробітництво сприятиме подоланню першочергових проблем із кредитними позиками та формування зовнішньої заборгованості. Однак досягнення економічного ефекту від такого співробітництва можливе тільки при умові відновлення реального сектору економіки України.

**ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК
У ДАНОМУ НАПРЯМІ**

Таким чином, аналіз літературних джерел дозволив виявити неоднозначність підходів до ідентифікації сутності фінансової системи та механізм фінансового співробітництва. Вважаємо, що світову фінансову систему можна розглядати як цілісне утворення, яке складається з окремих елементів, взаємопов'язаних між собою, та охоплює всю сукупність міжнародних фінансових відносин.

Результати проведеного дослідження дозволили визначити основні форми фінансового співробітництва між Україною та ЄС, а саме: технічна допомога, секторальна бюджетна допомога, фінансова допомога, макрофінансова допомога, гуманітарна допомога. Обсяг запозичень, отриманих з фінансових інституцій, постійно зростає протягом останніх років, що може призвести до зростання рівня економічної та політичної залежності нашої країни.

Ідентифіковані проблеми, що заважають ефективному фінансовому співробітництву України та ЄС (зміни геополітичної ситуації, військовий конфлікт на сході країни, низький ступінь прозорості фінансових операцій, повільність у проведенні реформ, низький професійний рівень фахівців тощо) дозволяють розробити з подальшому ряд заходів та впровадити необхідні інструменти для забезпечення дієвості механізму фінансового співробітництва між Україною та ЄС.

Література:

1. Баландина Н. "Сотрудничество с международными организациями, государственными органами и неправительственными организациями иностранных государств" / Н. Баландина // Финансовые услуги. — 2004. — № 2. — С. 38—48.
2. Боринець С.Я. Міжнародні фінанси: підручник. — 2-ге вид., переробл. і доп. — К.: Т-во "Знання"; КОО, 2001. — 873 с.
3. Івлева І.В. "Роль Міжнародного валютного фонду в макроекономічній стабілізації європейських транзитивних країн: дис... канд. екон. наук: 08.05.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. — Київ, 2004.
4. Луцишин З.О. Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія і реалії української економіки. — Тернопіль: Збруч, 1997. — 449 с.
5. Мозговий О.М., Оболенська Т.Є., Мусієць Т.В. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / За заг. ред. О.М. Мозгового. — К.: КНЕУ, 2006. — 504 с.
6. Моисеев С. Terra incognita: глобализация финансовых рынков / С. Моисеев, К. Михайленко // Вопросы экономики. — 1999. — № 6. — С. 123—135.
7. Неклесса А. Гадкие Лебеди. О гибридной войне, сложном мире и черных лебедях над Донбассом. Доклад, подготовленный для XXV Экономического форума (Крыница-Здруй, 8—10.09.2015). Интеллектуальная Россия, 2015, — 24 с.
8. Основні напрямки розвитку світової фінансової системи. — МГІ Москва, 2005.
9. Офіційний сайт Європейського Союзу [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europa.eu> (Дата звернення до ресурсу 21 жовтня 2016).
10. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://imf.org>
11. Офіційний сайт Представництва ЄС в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/10781/--uk>
12. Офіційний сайт Представництва України при ЄС та Європейському співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/>

13. Патица Н.І. Міжнародні валютно-кредитні відносини: навч. посіб. / Н.І. Патица. — К.: Знання, 2012. — 566 с.

14. Рогач О.І. Класифікація міжнародних фінансових організацій. Міжнародні фінанси: підручник. — К.: Либідь, 2003. — 784 с.

15. Ткачук В.Г. Становлення та сучасний стан міжнародних фінансових організацій, їх роль у регулюванні світових процесів / Т. Ткачук // Вісник Національного банку України. — 2009. — № 5. — С. 26—31.

16. Турпетко О.А. Генезис світової фінансової системи / О.А. Турпетко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2012. — Вип. 110 (2). — С. 50—56.

References:

1. Balandina, N. (2004), "Cooperation with international organizations, government agencies and non-governmental organizations of foreign States", *Fynansovyie usluhy*, vol. 2, pp. 38—48.
2. Borinets, S. Y. (2001), *Mizhnarodni finansy*, [International Finance], 2nd ed, Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Ivleva, I. V. (2004), "The Role of International monetary Fund in macroeconomic stabilization of European transition countries", Abstract of Ph. D. dissertation, Economy, 08.05.01, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.
4. Lutsishin, Z. O. (1997), *Mizhnarodni valiutno-finansovi vidnosyny: praktychna filosofii i realii ukrains'koi ekonomiky* [International monetary relations: practical philosophy and reality of the Ukrainian economy], Zbruch, Ternopil.
5. Mozghoviy, O.M. Obolenska, T.Ye. and Musiets, T.V. (2006), *Mizhnarodni finansy* [International Finance], KNEU, Kyiv.
6. Moiseev, S. and Mikhaïlenko, K. (2005), "Terra incognita: the globalization of financial markets", *Voprosy ekonomiky*, vol. 6.
7. Neklessa, A. (2015), "The Ugly Swans. About hybrid war, the complex world and black swans over the Donbas", *intellektual'naia Rossyia*, [intelligent Russia], XXV Ekonomicheskij forum (Krynytsa-Zdruj, 8—10.09.2015), [XXV Economic forum (Krynica-zdruj, 8—10.09.2015)], Krynica-zdruj, Poland, 2015, p. 24.
8. The main directions of development of the global financial system (2005), MGI Moscow, 2005.
9. The official site of the European Union, available at: <http://europa.eu/> (Accessed 21 October 2016).
10. The official site of the International monetary Fund, available at: <http://imf.org> (Accessed 16 October 2016).
11. The official site of the EU delegation in Ukraine, available at: <https://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/10781/--uk> (Accessed 25 October 2016).
12. The official site of the Mission of Ukraine to the EU and the European atomic energy community, available at: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/> (Accessed 21 October 2016).
13. Palyka, N. I. (2012), *Mizhnarodni valiutno-kredytni vidnosyny* [International currency and credit relations], Znannia, Kyiv, Ukraine.
14. Rogach, A. I. (2003), *Klasyfikatsiia mizhnarodnykh finansovykh orhanizatsij*. *Mizhnarodni finansy*, [Classification of international financial institutions. International Finance], Lybid, Kyiv, Ukraine.
15. Tkachuk, V. G. (2009), "The Formation and current state of international financial organizations, their role in the regulation of global processes", *Visnyk Natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 5, pp. 26—31.
16. Turpetko, A. A. (2012), "The Genesis of the global financial system", *Aktual'ni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, vol. 110 (2), pp. 50—56.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2016 р.